

LIBRI

www.libridergi.org

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi

Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı VI (2020)

P. BRIANT, *Büyük İskender: Fetihler ve Siyaset*. İstanbul 2019.
Alfa Yayınları, 120 Sayfa. Çev. N. ÖZYILDIRIM.

ISBN: 978605038347

Meryem KARAKURT

*Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'*nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VI: Ocak-Aralık 2020) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni Meryem KARAKURT, *Büyük İskender: Fetihler ve Siyaset*. Yazar: P. BRIANT, Çev: N. ÖZYILDIRIM. *Libri* VI (2020) 189-191.

Geliş Tarihi: 06.06.2020 | Kabul Tarihi: 23.06.2020

Elektronik Yayın Tarihi: 04.07.2020

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

P. BRIANT, *Büyük İskender: Fetihler ve Siyaset*. İstanbul 2019. Alfa Yayınları, 120 Sayfa. Çev. N. ÖZYILDIRIM. ISBN: 978605038347

Meryem KARAKURT *

Hellenistik Dönem siyasi tarihi, Pers İmparatorluğu'nun tarihi ve Yunanistan'dan Doğu'ya Büyük İskender'in tarihi hakkında birçok eser kaleme almış olan yazar, *College de France*'da "*Ahamenid Dünyası ve İskender İmparatorluğu Tarihi ve Medeniyeti*" kürsüsünde profesör unvanıyla görevini sürdürmektedir. Bununla birlikte yazar, İran Kültür Bakanlığı'nın İranoloji Büyük Ödülüne layık görülmüştür. Tanıtımı yapılan bu eserin, *Büyük İskender* adıyla ilk baskısı 1974 yılında İngilizce olarak yayınlanmıştır. Briant eserinde, Antikçağ İskender tarihçilerinin kabul edilen otoritelerinin etkisiyle gerçek olarak kabul edilenin tersine, bu dönemin arka planında yaşananları göz önüne getirmek istediğini ifade etmiş, aynı zamanda İskender portresini bilinenin aksine yeniden yaratmak istediğini özellikle vurgulamıştır. Büyük İskender'in yaşamının kaleme alındığı bu eserin, Fransızca'dan edebiyat ve sosyal bilimler alanında pek çok çevirisi yapılsa da buradaki eser, Nihan Özyıldırım tarafından dilimize kazandırılmıştır.

Pierre Briant tarafından Büyük İskender Fetihler ve Siyaset ismiyle kaleme alınmış eser, İçindekiler, Önsöz (7-11), Küçükasya'ya Çıkmasından Önce İskender (12-15), Fethin Önemli Aşamaları (16-25), Fethin Kökenleri ve Hedefleri (26-38), Fethin Karşısındaki Direnişler (39-57), Fethedilen Bölgelerin İdaresi, Savunması ve Kullanımı (58-81), Makedonlar, Yunanlar ve İranlılar Arasında İskender (82-110), Kral Öldü! Yaşasın Kral! (111-114), Bibliyografya (115-118) ve Dizin (119-120) olmak üzere toplam 120 sayfadan oluşmaktadır.

Eser, *İçindekiler* kısmıyla başlamakta *Önsöz* (7) kısmıyla devam etmektedir. Sözü edilen bu kısımda, ilk olarak eserin biyografi olmadığı ifade edilmekle birlikte, okuyucuya İskender'in yapmış olduğu fetihlerin kökenleri ve hedefleri; direnişlerin mahiyeti ve önemi; fethedilen toprakların yönetimindeki düzenlemesi son olarak fethedenlerle fethedilmiş halklar arasındaki ilişkilerinden bahsedeceği bu kısımda söz edilmiştir. *Küçük Asya'ya Çıkmasından Önce İskender* (12-15) adını taşıyan giriş bölümünde yazar, bu bölümü İskender'in babasının doğumundan başlatarak İskender'in doğduğu zaman dilimine kadar getirmiş, Aristoteles'ten aldığı eğitim üzerinde özellikle durmuştur. İskender üzerinde Aristoteles'in etkisini belirlemenin ve ölçmenin zor olduğunu vurgulamakla birlikte, onun sayesinde İskender'in Hellen kültürüyle yakın bir ilişki içinde olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda siyasi hayatı hakkında bilgiler vererek babası ile ilişkilerinin siyasi görüşlerindeki etkisi üzerinde durmuş, hem babası Philip'in hem de kendisinin gerçekleştirmiş olduğu fetihlere bu bölümde yer vermiştir.

Eserin ilk bölümü *Fethin Önemli Aşamaları (334-323)* (16-25) adını taşımaktadır. Yazar bu bölümü kendi içerisinde altı bölüme ayırmıştır. İlk olarak Granikos'tan Tyros'un düşüşüne değinmiş, Tyros'tan Fırat'a olan gidiş yolunu ve buralarda yapılan savaş hazırlıklarını, bu hazırlıkların sonunda III. Dareios'u ele geçirmek için yaptıklarını aktarmıştır. Bu aktarımı yaparken yazar sadece İskender

* Ph.D., Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. karakurtmeryem@gmail.com | 0000-0002-9113-5343

ve ordusunun gözünden olayları anlatmamış, iki ordunun içinde bulunduğu durumları detaylı bir şekilde okuyucuya aktarmıştır. Aynı zamanda ordu doğu satraplarına doğru ilerlerken, satraplıklar arasında var olan gerilla savaşlarına değinilmiştir. Gerilla savaşlarından bahsedilirken aynı zamanda Makedonların muhalefetlerine de yer verilmiştir. Yazar ilk bölümden itibaren yıllara göre olayları ayırarak fetih bölgelerine ve buralarda olan olayları detaylı bir şekilde anlatmıştır. Bölüm içerisinde sonuç niteliği taşıyacak bir kısma da yer veren yazar bu bölümde konuyu özetler nitelikte maddelendirme yöntemini uygulamıştır.

Fethin Kökenleri ve Hedefleri (26-38) isimli ikinci bölümde yazar, bu bölümü de birinci bölümde olduğu gibi kendi içerisinde altı kısma ayırmış, olayları kronolojik olarak, çift zamanlı anlatmıştır. Yazar, bahsedilen bölümde daha çok İskender'in kişiliği üzerinde durmuş, özellikle fetihler üzerinde bu durumun etkisini değerlendirmiştir. Kişiliği üzerinde dururken tek bir antik ya da modern kaynağa bağlı kalmamış aynı zamanda bu yorumlara ait eleştirilere de yer verilmiştir. Bunlarla birlikte, babası II. Philippos'un yönetimi hakkında bilgi vermiş ve İskender'in bu durumdan nasıl etkilendiğinden de bahsederek, fetihlerin kökenlerinde II. Philippos'un etkisi görüldüğünü ifade etmiştir. Bu bölümde özellikle İskender'in Hellenseverliği üzerinde duran yazar, yapılan fetihlerin yönünü bu şekilde anlatmıştır. Bu bölümde yazar özellikle modern ve antikçağ yazarlarının aynı olaya farklı bakış açıları üzerindeki etkisine özellikle yer vermiştir.

Kitabın üçüncü bölümü *Fetih Karşısındaki Direnişler* (39-57) ismini taşır. Bir önceki bölümlerde İskender'in ilerlemekte olan kararlılığından bahsettiği için, bu fetihlerin sürekli olmadığını, bazı direnişlerin var olduğu ve bu direnişler sonucunda fetihlerin yavaşladığı ifade etmek ederek var olan siyasi atmosferi bu şekilde belirtmek istemiştir. Özellikle Dareios ile Ahamenid ordularının direnişleriyle karşılaştığı üzerinde durmuştur. Bu direnişleri ilk olarak karşı güçlerdeki orduları hakkında sayısal verilerde bulunmuştur. Bu durum karşısında İskender'in kumandasındaki ordudan ve karşı karşıya geldiklerinde izledikleri yöntemlerden bahsetmiştir. Briant, bu bölümü incelerken orduların artıları ve eksileri üzerinde durmuş; savaşı kazanma sebepleri ve kaybetme nedenlerinden de bahsetmiştir. Kullanmış olduğu bu yöntemle teorik bilgilerle birlikte olgusal olarak da metinleri değerlendirmiştir.

Fethedilen Bölgelerin İdaresi, Savunması ve Kullanımı (58-81) adını taşıyan dördüncü bölümde, imparatorluğun nasıl yönetildiği ve İskender'in bu konuda benimsediği ve uyguladığı siyasetin yönetimde ne kadar etkili olduğu üzerinde durulmuştur. Bu bölümde soru cevap tekniğinden faydalanan yazar, bu sorular çerçevesinde antikçağ yazarlarından faydalanmıştır. Bununla birlikte, kraliyet içerisindeki otoritelerden ve derecelerinden bahsederek satraplık idaresi üzerinde durmuş, eserde yararlandığı bazı yazarların idare sistemi hakkında düşüncelerini direkt olarak bahsetmiştir. Aynı zamanda yönetiminden bahsettiği kentin durumuna da değinmiştir. Sahip oldukları toprakların kontrolünü ve nüfusun gözetimi üzerinde duran yazar, kentleşme ve nüfusuna değinmiştir. Aynı zamanda fetihlerin bu doğrultuda ilerlediğini ifade ederek farklı düşüncelerde olan yazarlara da değinmiştir. Bir nevi eleştiri yöntemi de kullanılmıştır. Fetihlerle iktisadi gelişmeleri bölümün ayrı bir başlığı olarak ele alan yazar, bu bölümü anlatmanın araştırmayı daha incelikli hale getirdiğini düşünmektedir. Antikçağın İskender tarihçilerinin iktisat konusuyla pek ilgilenmediklerini bunun sebebi olarak da fetih esnasında bu bilgilerin dağınık halde bulunmasından kaynaklı olduğunu açıklamıştır. Ek olarak yazarın bu bölümü İskender'in "yıkıcı" mıydı yoksa "kurucu" muydu sorularına yanıt arar nitelikte olduğunu söylemek mümkündür.

Makedonlar, Yunanlar ve İranlılar Arasında İskender (82-110) ismini taşıyan bölüm, beşinci ve son bölümdür. Yazar bu bölümde, fetihler ve birleşmelerden bahsederken topluluklar arasındaki direnişler ve birleşmelere değinmiştir. İskender, fethedilen bölgelerde sadece kendi yönetimini değil aynı zamanda Perslerden de yardım isteyerek bölge yönetiminin nasıl olması gerektiği konusunda bilgiler almıştır. Sadece yönetimde değil orduda da bu yardım isteklerinin var olduğunu

ifade edilmiştir. Hatta yönetimi güçlendirmek adına yapılan evliliklerin de nasıl gerçekleştiği konusunda bizlere bilgiler vermektedir. Fetihler ve siyasetten bahseden yazar aynı zamanda sosyal konulara da değinmiş, toplumun söz konusu olan zaman diliminde nasıl olduğunu bizlere aktarmıştır.

Kral Öldü! Yaşasın Kral! (111-114) adını taşıyan sonuç bölümü İskender'in ölümünden sonra yapılan yorumlarla ilgilidir. İmparator hakkında yazılanların imparatorluğu yücelttiği mi yoksa kötü bir hale mi getirdi sorularını soran ve cevap arayan yazar, öznel bir bakış açısıyla İskender'in yaşadığı süre zarfında imparatorluğun başarılı bir şekilde yönetildiği, onun ölümünden sonra herhangi bir varis bırakmadığı için komutanların kendi aralarındaki düşmanlıkların imparatorluğu belirsizlik noktasına taşıdığı yönünde olmuştur. Eser, *Bibliyografya* (115-118) ve *Dizin* (119-120) kısımlarıyla sona ermiştir.

Sonuç olarak Pierre Briant'ın *Büyük İskender Fetihler ve Siyaset* adını taşıyan eserinin biyografi türünde kaleme alınmadığını söylemek mümkündür. Her ne kadar İskender odaklı bir çalışma olsa da yazar, tarihsel olayları bir bütün olarak değerlendirmiştir. Olayları incelerken de kullanmış olduğu kendine soru sorarak olayları anlatma tekniği eseri özgün kılan özelliklerden birisidir.